

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

HE 81/2025 vp

Lausunto eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle Kela-lain muutoksesta

Kelan lausunto hallituksen esityksestä Kela-lain muuttamisesta

Kela kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä Kela-lain muuttamiseksi (HE 81/2025 vp).

Esitys perustuu osin parlamentaarisen työryhmän ja osin Kelan omiin ehdotuksiin. Se sisältää useita Kelan toiminnan kannalta merkittäviä muutoksia. Esitys on jatkoa Kela-lain muutoksille, jotka hyväksyttiin viime vuonna (HE 39/2024 vp).

1. Tiedonsaantioikeuksien täsmentäminen ja laajentaminen (2 a§)

Esityksessä esitetään sekä tarkennettavaksi että lisättäväksi Kelan tiedonsaantioikeuksia. Kela pitää erittäin tärkeänä, että tiedonsaantioikeuksia täsmennetään ja ajantasaistetaan.

Esityksessä ehdotetut uudet tiedonsaantioikeudet tukevat Kelan lakisääteisiä tehtäviä tutkimuksessa ja toiminnan kehittämisessä ja tilastoinnissa ja ennakkoinnissa.

Kela korostaa, ettei esitys koske etuuskäsittelyn tiedonsaantioikeuksia. Kunkin etuuden tiedonsaantioikeuksista säädetään erikseen kussakin etuuslaissa. Lausuntokierroksella näytti olevan runsaasti väärinkäsityksiä tiedonsaantioikeuksien kohdentumisesta nimenomaan Kelaan tietotalona eikä etuustalona. Esitetyt uudet tiedonsaantioikeudet ovat olennaisia Kelan etuusjärjestelmien kehittämisessä ja tukevat myös yhteiskunnallista päätöksentekoa.

Vaikka tutkimukseen ja tilastointiin sekä ennakkointiin esitetäänkin lakiin uusia tiedonsaantioikeuksia, käytännössä esitettyjä tietoja on käytetty jo nykyisin Kelan em. tehtävissä toisiolain perusteella. Toisiolain prosessi on kuitenkin liian hidas palvelemaan Kelan tietotarpeita nopealla aikataululla tai pitkäjänteisesti siten, kuin tehtävien hoitaminen edellyttää.

Tiedonsaantioikeuksien keskeinen periaate – tiedonsaannin rajaaminen välttämättömiin tietoihin – on Kelan näkökulmasta perusteltu ja tukee tietosuojan toteutumista. Kela tekee kunkin tiedon osalta vielä erikseen sopimuksen tiedonsaannissa, jossa varmistetaan vielä tiedonsaannin välttämättömyys.

Kela korostaa, että oikeus saada maksutta salassa pidettäviä tietoja on välttämätön Kelan tehtävien tehokkaalle hoitamiselle.

Kela

PL 450, 00056 Kela

Puhelin 020 634 11

etunimi.sukunimi@kela.fi

www.kela.fi

2. Avustavien tehtävien siirtomahdollisuus yksityiselle taholle (2 b §)

Esityksessä esitetään Kelalle mahdollisuutta siirtää avustavia tehtäviä yksityisen hoidettavaksi. Kelalla ei ole juuri nyt vireillä esityksessä esitettyjen tehtävien siirtoa, mutta lainsäädännössä tulisi mahdollistaa tehtävien siirto, jos tehtävät voidaan hoitaa kustannustehokkaasti yksityisen palvelutuottajan toimesta. Mahdollisuus siirtää avustavia tehtäviä yksityiselle sektorille (esim. asiakirjojen käsittely) mahdollistaa resurssien tehokkaamman käytön Kelan ydintehtävissä.

Ilman lainsäädännön tukea perustuslain 124 §:n perusteella julkisiksi hallintotehtäviksi luettavia tehtäviä ei voisi siirtää yksityisen hoidettavaksi.

Kela korostaa, että säännöksessä on korostettu Kelan valvontavastuuta sekä otettu huomioon henkilötietojen käsittely. Kelan näkökulmasta nämä velvoitteet ovat perusteltuja.

3. Kelan hallituksen kokoonpano ja tehtävät (6, 7 ja 9 §)

Kelan hallituksen kokoonpanon osalta Kela viittaa Kelan valtuutettujen lausuntoon.

Kela kuitenkin huomauttaa, että säännöksen soveltamisen osalta on epäselvää, sovelletaanko säännöstä Kelan hallituksen valintaan vuosille 2026-2028. Valtuutetut valitsevat hallituksen tänä vuonna ja esityksen mukaan säännös tulisi voimaan vasta 1.1.2026 lukien. Esityksessä on tuotu esiin, että ennen lainmuutosta voidaan ryhtyä lainmuutoksen edellyttämiin toimiin, mutta tältä osin on epäselvää, voisiko se koskea uuden hallituksen valintaa jo vuoden 2025 aikana.

Kela kannattaa esitystä hallituksen tehtävien muutoksia eli johdon sijaisuuksien ja ylimmän johdon palvelussuhteen ehdoista päättämisestä. Kela pitää myös ylimmältä johdolta edellytettyä Suomen kansalaisuutta perusteltuna Kelan tehtävien vuoksi (9 §)).

4. Sähköinen tiedoksianto (20 a §)

Kela kannattaa sähköisen tiedoksiannon laajentamista siten, ettei sähköinen tiedoksianto edellytä enää nimenomaista suostumusta ja että Kelan päätöksiä tiedoksiannetaan sovelletaan yleislakia eli sähköisestä asioinnista annettua lakia. Kela huomauttaa kuitenkin, että Kela tarvitsee erillissäännöksen päätöksen tiedoksiantopäivästä. Muussa tapauksessa Kelan tietojärjestelmien uudistaminen aiheuttaisi Kelalle ennen uutta Eepos-tietojärjestelmää huomattavia kustannuksia. Muutos tässä vaiheessa ei ole siten tarkoituksenmukainen.

Kela-lain esitys on tältä osin liitännäinen sähköisestä asioinnista annetun lain muutokseen. Kelan tietojen mukaan hallituksen esitys eduskunnalle sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuutta viranomaistoiminnassa koskevaksi lainsäädännöksi on tarkoitus viedä esittelyyn viikolla 39 ja siinä esitetään asiointilain voimaantuloa vasta vuodenvaihteen jälkeen. Kela katsoo, että esitetty 20 a §:n tulisi tulla voimaan yhtä aikaa asiointilain muutoksen kanssa.

Sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuus on Kelan kannalta tärkeä myös sille asetettujen tuotavuustavoitteiden vuoksi. Sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuudella pyritään 6 milj. euron säästöihin Kelan toimintamenoissa.

5. Yhteystietojen nimen korvaaminen Kelan yleisillä yhteystiedoilla (20 b §)

Kelan ja sen henkilöstön näkökulmasta esityksen tärkein esitys liittyy päätöksiin liitettävän yhteystietojen antajan nimen korvaamisesta Kelan palveluneuvonnan yhteystiedoilla.

Hallituksen esityksessä on perusteltu esitystä lähinnä työn organisointiperusteilla. Nämä perusteet ovat tärkeitä, mutta Kela haluaa kuitenkin korostaa, että esityksen perusteena ovat ennen kaikkea henkilöstön työturvallisuuden turvaamiseen liittyvät syyt. Kelan etuuspäätöksen allekirjoittamisesta on seurannut Kelan toimihenkilöille ja heidän perheenjäsenilleen uhka- ja vaaratilanteita. Vakavia tilanteita syntyy joka päivä ja ne ovat lisääntyneet Kelan seurannan perusteella vuosittain merkittävästi.

Kelalla on työturvallisuuslain 8.1 §:n mukaan velvollisuus työnantaja ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden turvaamiseksi. Kela on pyrkinyt erilaisilla työjärjestelyillä toteuttamaan työturvallisuuslain velvollisuudet.

Kela on kokeillut jo aiemmin nimen jättämistä pois päätöksistä, mutta joutui päättämään sen eduskunnan oikeusasiamiehen katsoessa kokeilun olevan nykyisen lain vastainen. Kela teki kokeilusta henkilöstölle kyselyn syksyllä 2024. Kela kysyi 2000:lta ratkaisu- ja palvelutyötä tekevältä työntekijältään kokemuksia kokeilusta. Vastauksia saatiin 994. Kaikista vastan-
neista 88 % koki työturvallisuutensa parantuneen ja 78 % työhyvinvointinsa parantuneen. 98 % vastaajista koki, että kokeilua tulisi jatkaa.

Kyselyn mukaan kokeilu onnistui hyvin ja rauhoitti tilannetta asiakaspalvelussa. Asiakkaat tiedustelivat ratkaisijan nimeä yhteensä 195 kertaa. Luvussa voi olla mukana sama asiakas useamman kerran. 16 asiakasta halusi päätöksen antaneen ratkaisijan nimen. Nimi on annettu 11 asiakkaalle. Viidelle asiakkaalle nimeä ei ole luovutettu. Kukaan asiakkaista ei ole pyytänyt hallintopäätöstä.

Kela katsoo, että kyseinen esitys parantaa merkittävästi henkilöstön työturvallisuutta ja mahdollistaa Kelalle toteuttaa työturvallisuuslain velvoitteita. Esitykselle on henkilöstön vankka tuki.

Kela toteaa kuitenkin, että valiokunnan mietinnössä tulisi käydä selvästi esiin, että yhteystietojen antajan nimen korvaaminen Kelan yhteystiedoilla tarkoittaa, että Kela-asetuksessa oleva allekirjoittamisvelvoite voidaan joko poistaa kokonaan tai korvata esim. henkilön numerotunnuksella eikä nimeä tarvitse olla asiakaspäätöksessä näkyvissä. Muussa tapauksessa esitys ei toteuta tarkoitustaan.

6. VTV:n tarkastusoikeus (VTV-laki)

Kela kannattaa VTV:n tarkastusoikeutta koskevia lainmuutoksia. Tarkastusoikeus tukee eduskunnan budjettivalvontaa Kelan toiminnassa, sekä mahdollistaa tuloksellisuusketjun tarkastamisen lainvalmistelusta toimeenpanoon.

Yhteenveto

Kela pitää esitystä Kela-lain muuttamisesta kokonaisuutena hyvin perusteltuna ja Kelan toiminnan kannalta myönteisenä. Esitetyt muutokset tukevat Kelan kykyä hoitaa lakisääteiset tehtävänsä tehokkaasti, tietoturvalisesta ja vaikuttavasti. Kela katsoo kuitenkin, että säännöksiin voimaantulo tulee yhteensovittaa meneillään olevien muiden muutoksiin kanssa sekä selkeyttää säännöksiin soveltamista.

Auli Valli-Lintu
lainsäädännön kehittämisjohtaja